

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1938 kl. 9 f. m.

Utrikesutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en den 10 april 1926 avslutad internationell konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om statsfartygs fri- och rättigheter, m. m.

Genom en den 17 december 1937 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 15, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll samt med överlämnande av texten, jämte översättning därav till svenska språket, till en den 10 april 1926 avslutad internationell konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om statsfartygs fri- och rättigheter jämte tilläggsprotokoll, dels äskat riksdagens godkännande av nämnda konvention jämte tilläggsprotokoll, dels ock jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag med vissa bestämmelser om främmande statsfartyg m. m.

I fråga om konventionens och protokollets text ävensom propositionens svenska översättning av dessa får utskottet hänvisa till propositionen.

Enligt folkrätten är i allmänhet en stat ej skyldig att ingå i svaromål inför domstol i annan stat och exekution i främmande stats egendom ej tillåten. I den folkrättsliga doktrinen ävensom i de olika ländernas domstolspraxis ha olika meningar framträtt beträffande frågan, huruvida en stats rätt till dylik immunitet gäller utan inskränkning. Utvecklingen har dock numera gått därhän, att främmande stats rätt till immunitet i åtskilliga länder icke erkännes i obegränsad omfattning. Frågan om immunitetsgrundsatsens räckvidd har erhållit aktualitet särskilt under åren närmast efter världskriget, med hänsyn till att ett betydande antal statliga fartyg då begagnades i handelsjöfarten.

I syfte att uppnå en enhellig reglering av frågan om statsfartygs rättsliga ställning upptog den internationella sjörättsföreningen 'Comité maritime international' problemet till dryftande. Vid en konferens i Bryssel i april 1926, vid vilken även Sverige var företrätt, utarbetade ombud för ett stort antal regeringar texten till en *konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om statsfartygs fri- och rättigheter*. Enligt denna

konvention, som undertecknades den 10 april 1926, gäller i huvudsak följande.

Principiellt skall en stat i fråga om fordringar, vilka grunda sig på begagnande av fartyg, som staten äger eller nyttjar, eller på befordran av staten tillhörig fartygslast, vara underkastad samma regler om ansvarighet och samma förpliktelser, som gälla för enskilda fartyg, fartygslaster och rederier (art. 1). Staten skall således icke äga åberopa någon rätt till immunitet, där-est i annan stat på grund av sådan fordran talan anhängiggöres inför domstol eller exekutiva åtgärder vidtagas beträffande fartyg eller last.

Denna princip skall ej vara tillämplig å krigsfartyg eller andra fartyg, som staten äger eller nyttjar och vid tiden för fordringsanspråkets tillkomst brukade uteslutande för statsändamål och icke för affärsdrift (art. 3 § 1 första stycket). Detsamma gäller beträffande last, som tillhör en stat och fraktas å sådant fartyg (art. 3 § 2). Fordringsägare skall dock vara berättigad att anhängiggöra talan vid domstol i den stat, som äger eller nyttjar fartyget, såvida fråga är om fordringsanspråk, som härleder sig från sammanstötning eller andra olyckshändelser vid navigeringen, assistans och bärgning, skyldighet att bidra till gäldande av gemensamt haveri, reparation, leverans av förnödenheter eller andra avtal, som gälla fartyget (art. 3 § 1 andra stycket). Även beträffande laster, som tillhöra en stat och som för statsändamål och icke för affärsdrift fraktas med handelsfartyg, gäller att de i en annan stat icke skola kunna göras till föremål för exekutiva åtgärder eller för rättslig åtgärd 'in rem'; hinder för anhängiggörande av talan inför domstol i annan stat möter däremot ej, såvitt angår i huvudsak samma slag av fordringsanspråk som, enligt vad nyss nämnts i fråga om krigsfartyg och därmed jämställda fartyg, skulle berättiga till anställande av talan vid domstol i den stat fartyget tillhör (art. 3 § 3).

Konventionens bestämmelser skola tillämpas i envar fördragsslutande stat, dock med rätt att ej låta andra än fördragsslutande stater och deras undersåtar komma i åtnjutande av de förmåner konventionen medgiver eller att i förhållande till annan stat göra tillämpningen beroende av ömsesidighet. Konventionen skall ej heller utgöra hinder för fördragsslutande stat att genom egna lagar bestämma dess undersåtars rättigheter vid dess egna domstolar (art. 6).

Genom konventionen (art. 7) har slutligen rätt förbehållits fördragsslutande stat att i krigstid genom förklaring, riktad till övriga fördragsslutande stater, tillfälligt sätta konventionen så till vida ur kraft, att varken fartyg, som ägas eller nyttjas av nämnda stat, eller laster, som ägas av denna, må göras till föremål för utmätning, kvarstad eller annat kvarhållande på grund av beslut av främmande stats domstol. I fordringsägares befogenhet att anhängiggöra talan inför domstol medför dock sådan förklaring ej någon inskränkning.

Sedan från en av de i Brysselkonferensen deltagande staternas sida fråga väckts om vissa förtydliganden beträffande konventionens bestämmelser,

upprättades i Bryssel den 24 maj 1934 ett *särskilt protokoll*, avsett att utgöra en integrerande del av konventionen.

Genom protokollet har bland annat fastslagits, att även fartyg, som av en stat äro befraktade för tid eller för viss resa, under förutsättning att de brukas uteslutande för statsändamål och icke för affärsdrift, ävensom laster befordrade å sådana fartyg icke skola få göras till föremål för exekutiva åtgärder. Med hänsyn till nu nämnda fartyg och laster innefattar protokollet dock icke någon inskränkning i övrigt beträffande de rättigheter, som tillkomma fordringsägarna, eller de rättsmedel, som de äga anlita (punkt I). Nämnas bör även att, vad angår rätten att njuta befrielse från exekutiva åtgärder, äganderätt som förvärvats eller nyttjande som utövas av en stat vid den tidpunkt, då exekutiva åtgärder komma i fråga, enligt protokollet skall likställas med äganderätt som föreligger eller nyttjande som utövas vid tiden för ett fordringsanspråks tillkomst (punkt II).

Konventionen har undertecknats å följande staters vägnar, nämligen Belgien, Brasilien, Chile, Danmark, Estland, Frankrike, Italien, Jugoslavien, Mexiko, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Ungern. För Brasilien, Mexiko, Rumänien, Spanien, Storbritannien och Sverige skedde undertecknandet ad referendum. Samtliga stater, som undertecknat konventionen, ha jämväl undertecknat protokollet. Hittills har konventionen jämte protokollet ratificerats av Belgien, Brasilien, Chile, Estland, Italien, Nederländerna, Polen, Rumänien, Tyskland och Ungern.

Det föreliggande lagförslaget och den internationella konvention, varå det bygger, äro uttryck för en under senare tid framträdande tendens att begränsa främmande stats rätt till immunitet i processuellt och exekutivt avseende, såvitt angår tvister om rent privaträttsliga förhållanden. Förslaget avser endast fartyg och last, som tillhöra främmande stat, icke annan statsegendom. Enligt utskottets mening utgör konventionen ett steg i rätt riktning. Även om det varit önskvärt, att den i konventionen intagna ståndpunkten fått en mera följdriktig utformning på vissa punkter, anser utskottet, att ifrågasvarande överenskommelse bör biträdas för Sveriges del. Det vid propositionen fogade lagförslaget har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet.

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, dels meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av den med propositionen överlämnade, den 10 april 1926 avslutade internationella konventionen rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om statsfartygs fri- och rättigheter jämte tilläggsprotokoll, dels ock antaga följande förslag till

L a g

med vissa bestämmelser om främmande statsfartyg m. m.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Ej må i andra fall än här nedan stadgas den omständigheten, att fartyg äges eller nyttjas av främmande stat eller att fartygslast tillhör sådan stat, utgöra hinder för att vid domstol här i riket upptaga talan angående fordran, vilken grundar sig å fartygets begagnande eller lastens befordran, eller för att med avseende å fartyget eller lasten här i riket företaga utmätning, kvarstad eller annan handräckning på grund av fordran som nyss sagts.

2 §.

Ändå att fråga är om fordran som i 1 § sägs, må ej talan mot främmande stat av domstol här i riket upptagas såvitt angår:

1. krigsfartyg eller annat fartyg, som den främmande staten äger eller nyttjar och vid tiden för fordringens tillkomst brukade uteslutande för statsändamål och icke för affärsdrift;

2. den främmande staten tillhörig last, som fraktas med fartyg varom under 1 är sagt;

3. den främmande staten tillhörig last, som för statsändamål och icke för affärsdrift fraktas med handelsfartyg, med mindre fordringen avser bärgarlön eller bidrag till gäldande av gemensamt haveri eller ock grundar sig på avtal som slutits rörande lasten.

3 §.

Ändå att fråga är om fordran som i 1 § sägs, må ej utmätning, kvarstad eller annan handräckning här i riket företagas med avseende å:

1. krigsfartyg eller annat fartyg, som främmande stat äger eller nyttjar eller i dess helhet befraktat för viss resa eller för tid, och som brukas uteslutande för statsändamål och icke för affärsdrift;

2. främmande stat tillhörig last, som fraktas med fartyg varom under 1 är sagt eller ock med handelsfartyg för statsändamål och icke för affärsdrift.

4 §.

Efter överenskommelse med främmande stat må, såframt den främmande staten i krigstid därom gör framställning, Konungen förordna att ej heller i andra fall än i 3 § avses utmätning, kvarstad eller annan handräckning må här i riket företagas med avseende å fartyg, som den främmande staten äger eller nyttjar, samt fartygslast tillhörig denna stat.

5 §.

Konungen äger ock, efter överenskommelse med främmande stat, förordna att, där yrkande framställts om upphävande av utmätning, kvarstad eller

annan handräckning med avseende å fartyg eller fartygslast, varom i 3 § förmåles, samt den myndighet hos vilken yrkandet framställts finner anledning till tvekan huruvida fartyget utslutande brukas eller lasten fraktas för statsändamål och icke för affärsdrift, vitsord skall i sådant avseende tillerkännas intyg av den främmande statens diplomatiska representant här i riket. Sådant intyg må genom utrikesdepartementets förmedling tillställas myndigheten med allmänna posten.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Stockholm den 22 mars 1938.

På utrikesutskottets vägnar:

ÖSTEN UNDEÉN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Undén*, *Hammar skjöld*, *Tjällgren*, *Sam Larsson*, *Johan Bårg**, *Björnsson** och *Pauli*; samt

från andra kammaren: herrar *Ward*, *Närlinge*, *Lindqvist*, *Andersson* i *Rasjön**, *Fast**, *Skoglund* och *Lithander*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hammar skjöld*, som anförde:

Utän tvivel skulle det vara mycket önskvärdt att ernå en kodifikation av den internationella rätten beträffande de ämnen, som avses i den vid propositionen nr 15 fogade Brysselkonventionen. De allmänna grunderna för denna konvention stå i och för sig i överensstämmelse med de tendenser, som under de senaste årtiondena gjort sig allt mera gällande, och med svensk rättsuppfattning. Redan i den egentliga konventionstexten återfinnes emellertid (art. 5) en bestämmelse, som kan synas ägnad att äventyra konventionens syfte och gagn. Tillämpningen av konventionens i artiklarna 1 och 2 uttalade principer om ansvarighet och om domstolskompetens är enligt art. 3 beroende därav, om fartyg eller last är av offentlig och icke kommersiell natur. Nu stadgas i art. 5 — dock endast såvitt fråga är om upphävande av utmätning, kvarstad eller annat kvarhållande på grund av myndighets beslut — att, om domstolen finner anledning till tvekan i nämnda avseende, ett intyg av den diplomatiska representanten för ifrågavarande stat

gäller som bevis, att fartyget eller lasten är av offentlig och icke kommersiell natur. Visserligen förutsattes det, icke blott att domstolen funnit anledning till tvekan utan även att intyget skall vara framlagt genom förmedling av den stat, vid vars domstol talan är anhängig. Men den inskränkande tolkning, som på grund härav skulle kunna ifrågasättas, omöjliggöres genom protokollet av den 24 maj 1934 (punkt III), där det säges, att bestämmelserna i art. 5 av konventionen icke utgöra hinder för vederbörande regeringar att själva iakttaga inställelse vid domstolen och där framlägga i nämnda artikel omförmälda intyg.

Då det måste antagas, att den diplomatiska representanten handlar i överensstämmelse med sin regering och då enligt protokollet (punkt VI) en närmare motivering eller bevisföring kan av »nationella» skäl underlåtas, synes det alltså i själva verket bero av den främmande statens samtycke, om sådant mål får av svensk domstol upptagas. Detta betecknar icke något framsteg utan tvärtom en tillbakagång. Att fråga endast är om upphävande av utmätning, kvarstad eller annan handräckning, saknar större betydelse, eftersom en doms praktiska värde uppenbarligen i hög grad beror av möjligheten till exekution. Då det i lagförslaget (5 §) förutsattes ett förordnande av Konungen efter överenskommelse med främmande stat, må erinras, att en sådan överenskommelse innefattas i konventionen med protokollet och att enligt konventionen (art. 10) varje stat har rätt att ansluta sig till konventionen.

Härtill kommer, att då konventionen endast avser fartyg och last, den särskilt stipulerade inskränkningen i stats immunitet kan tänkas föranleda den slutsatsen, att i övriga fall — även sådana av större praktisk betydelse — då en sådan inskränkning mer eller mindre allmänt gjorts gällande, immuniteten bör anses obeskuren.

På grund av vad sålunda anförts finner jag tillräckliga skäl saknas för konventionens ratificerande. Då lagförslaget uppenbarligen framlagts under förutsättning av ratifikation, anser jag alltså, att utskottet bort avstyrka ifrågavarande proposition.
